

ÁROP – 2.2.22. „Képzés a konvergencia régiókban lévő önkormányzatoknak”

Helyi gazdaságfejlesztés
Gazdaságfejlesztési stratégiák hátrányos helyzetű
települések számára

Forman Balázs

Jóváhagyta Gáspár Mátyás HKA pillér szakmai vezető

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezetés	6
2. A vidéki térségek elméleti típusai	8
2.1. Megőrzött vidék	8
2.2. Konfliktusokkal terhelt vidék	9
2.3. Államtól függő vidék	9
2.4. Paternalista vidék	9
3. Államtól függő vidék jelenségei és jellegzetességei a workshopok tükrében	11
4. A paternalista vidék gyökerei, jelenségei és jellegzetességei a workshopok tükrében	12
5. A HKA települések gazdaságának állapota	15
5.1. Országos népességi, foglalkoztatási és jövedelemi adatok alapján	15
5.2. Az általános gazdasági helyzet a helyben élők véleménye alapján	18
5.3. A mezőgazdaság helyzete a helyben élők véleménye alapján	19
5.4. Az ipar helyzete a helyben élők véleménye alapján	20
5.5. A szolgáltatások helyzete a helyben élők véleménye alapján	20
5.6. A humán erőforrások és infrastruktúra helyzete a helyben élők véleménye alapján	21
5.7. A munkaerőpiac helyzete a helyben élők véleménye alapján	22
6. Példák a helyi gazdaságfejlesztési javaslatokra és várható hatásaira	25
1. Gazdaságfejlesztési javaslatok – helyi termék	25
1. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	25
2. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus, helyi termék	25
2. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	25
3. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus	26
3. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	26
4. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mikro vállalkozások	26
4. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	26
5. Gazdaságfejlesztési javaslatok – ifjúsági turizmus	27
5. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	27

6. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus.....	27
6. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye.....	27
7. Gazdaságfejlesztési javaslatok – turizmus, TDM	28
7. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye.....	28
8. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus.....	28
8. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye.....	28
9. Gazdaságfejlesztési javaslatok – hátrányos helyzetűek foglalkoztatása	29
9. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye.....	29
10. Gazdaságfejlesztési javaslatok - terméktervezés	29
10. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	29
11. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus.....	29
11. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	29
12. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus.....	30
12. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	30
13. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mezőgazdasági termékek kis üzemi feldolgozása	30
13. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	30
14. Gazdaságfejlesztési javaslatok – turizmus, vonzerő fejlesztés	30
14. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	31
15. Gazdaságfejlesztési javaslatok - mezőgazdaság	31
15. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	31
16. Gazdaságfejlesztési javaslatok - logisztika.....	31
16. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	31
17. Gazdaságfejlesztési javaslatok - mezőgazdaság	31
17. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	31
18. Gazdaságfejlesztési javaslatok – kiegészítő jövedelmek	32
18. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	32
19. Gazdaságfejlesztési javaslatok - élelmiszeripar	32
19. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	32
20. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mikro vállalkozások.....	32
20. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye	32
7. Példák a helyi szolgáltatásfejlesztési javaslatokra és várható hatásaikra.	33
1. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – közösség építés.....	33
1. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	33

2. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – közös megjelenés.....	33
2. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	33
3. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turisztikai együttműködés	33
3. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	34
4. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – térségi marketing	34
4. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	34
5. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turizmus tervezés	34
5. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	35
6. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - felnőttképzés	35
6. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	35
7. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – helyi termékek minta boltja	35
7. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	35
8. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – szociális célú közösségi helyiségek	36
8. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	36
9. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - szálláshelyek	36
9. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	36
10. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turisztikai szolgáltatások.....	36
10. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	36
11. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - közúthálózat	37
11. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	37
12. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turizmus, marketing	37
12. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye	37
8. Példák a falufejlesztési javaslatokra és várható hatásaikra	38
1. Falufejlesztési javaslatok - fecskeházak.....	38
1. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	38
2. Falufejlesztési javaslatok - turizmustervezés.....	38
2. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	38
3. Falufejlesztési javaslatok - parkosítás	38
3. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	39
4. Falufejlesztési javaslatok – település központ felújítás.....	39
4. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	39
5. Falufejlesztési javaslatok - örökségvédelem	39
5. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	39
6. Falufejlesztési javaslatok – épített és szellemi örökség.....	40

6. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	40
7. Falufejlesztési javaslatok – település szépítés	40
7. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	40
8. Falufejlesztési javaslatok – közös iskolai programok.....	40
8. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	40
9. Falufejlesztési javaslatok - akadálymentesítés	40
9. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	41
10. Falufejlesztési javaslatok - sport.....	41
10. Falufejlesztési javaslat várható eredménye	41

1. Bevezetés

A vidéki települések fejlesztése a különösen fontos hazánkban. A főváros, Budapest fejlesztési centrumú Magyarországon kiemelt figyelmet érdemelnek a hátrányos helyzetű települések. Számokra a sikerhez, a kívülről jövő kihívások, kényszerek elfogadása kevés a sikerhez. A hátrányos helyzetű települések gazdasági jövőjének kulcsa sok esetben a helyi lakosok hozzáállásán, tevékenységén és együttműködésén alapul. A helyi gazdaságfejlesztés számos korábbi sajátossága és összefüggése átöröklődött a rendszerváltást követő közel 25 évben, most mégis újra kell fogalmazni. Mondhatjuk úgy is, hogy a helyi gazdaságfejlesztés a periférikus települések válasza a központ, és a fejlett települések által jelentett kihívásra. A vidéki települések helyi lakossága számára leginkább a lecsúszás veszélye, a munkanélkülivé válás lettek a fő gazdasági kihívások.

A projekt egyik alapkérdése az volt, hogy az általunk vizsgált településeken a helyi gazdaságfejlesztést hogyan látják, hogyan ítélik meg az ott lakók? Milyen általános, specifikus vonások figyelhetők meg, s ezek miként feleltethetők meg a vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalom eddigi megállapításainak, tipizálásainak, modelljeinek? Hogyan kapcsolható össze a foglalkoztatás növelése a helyi gazdaság megerősítésével? Ahhoz kívántunk tehát háttérrel adni, hogy a gazdasági aktivitás növelésével egyetemben, mik lehetnek a vidéki települések válságból való kilábalásának módozatai.

A helyi gazdaságfejlesztés különböző aspektusainak, nevezetesen a foglalkoztatás bővítésének, a helyi vállalkozások fejlesztésének elemzésével a helyi és az általános foglalkoztatáspolitikát, valamint a társadalmi (területi) tervezést kívántuk szolgálni. Gazdasági, társadalmi és kulturális szempontokból nagyon eltérő települések adták meg a lehetőséget arra, hogy a társadalmi fejlődésben gyökerező egyedi sajátosságok feltárásán, és a tipizáláson túl, a kiválasztott települések összevont elemzésével, nagy körültekintéssel általánosítható következtetéseket vonhassunk le.

A 77 településen változatos módszertannal, a holisztikus szemlélet követelményeinek megfelelően végeztük a terepmunkát. Az összevonás és az összehasonlíthatóság érdekében egységes módszertan alapján megvalósított, a helyi lakosság részvételére épülő workshopok keretében dolgoztunk. Egységes struktúrára alapozva kérdeztük ki a helyi meghatározó személyiségeket, értékes kvalitatív információkat nyerve ezzel. Az információszerzés további eszközét pedig a terepbejárásaink során nyert megfigyelések, tapasztalatok és benyomások szisztematikus gazdaságföldrajzi szemléletű leírásai adták.

A helyi foglalkoztatás kérdésköréhez szorosan kapcsolódik magának a helyi gazdaságnak és a helyi gazdaságfejlesztés problematikáinak sokszínűsége. Sokan és sokféleképpen tettek kísérletet a helyi gazdaságfejlesztés fogalmának általános és egzakt meghatározására eddig. Törekvésük azonban kudarcra volt ítélve (Walburn, 2011), mert a helyi gazdaságfejlesztésben éppen az egyes települések egyedisége a lényeg. A projekt kiindulópontja, hogy a település, a helyi gazdaság, a gazdaságnak az a legalsó működési szintje, ahol megvalósulhat a piac orientált termelés és a fogyasztás. A projekt során arra tettünk kísérletet, hogy a helyi erőforrásokat, a helyi termékeket, a helyi piacokat, továbbá a bizonyos autonómiával rendelkező helyi közösségeket, helyi intézményeket, és a helyi kulcsszereplőket (helyi hősokeket) hogyan lehet egy közös cél érdekében mozgósítani és tevékenységüket összehangolni..

A projekt egy szűk részterületként ez a tanulmány paternalizmusnak a helyi gazdaságfejlesztésben betöltött szerepét mutatja be. A 77 magyarországi mintaterületen, a helyi prominens személyek interjúira alapozott kvalitatív vizsgálat alapján bemutatjuk a helyi gazdaságfejlesztésben a paternalizmus különböző megjelenési formáit. Többek között azt vizsgáltuk, hogy ez mennyiben segíti vagy éppen akadályozza a helyi gazdaság fejlesztését. Elméleti alapként a vidéki települések Flynn és Lowe-féle (1994) kategorizálását tekinthetjük. A kategóriák, ideáltípusok közül négy tűnik felhasználhatónak a jelenlegi magyarországi viszonyok között: a paternalista vidék és az államtól függő vidék, a megőrzött vidék és a konfliktusokkal terhelt vidék.

2. A vidéki térségek elméleti típusai

A helyi gazdaságfejlesztés földrajzi tere túlnyomórészt a nagyváros vagy centrum nélküli vidék, ahol négy ideál típust különböztethetünk meg. A tipizálás alapja, hogy mi a közösség, a közvélemény, a média vagy épp a döntéshozók vélekedése a vidéki térségekről. A négy jellemző típus

- megőrzött vidék
- konfliktusokkal terhelt vidék
- államtól függő vidék.
- paternalista vidék.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy az ideáltípusok elkülönítése bizonyos mértékig érzelmi, szubjektív megközelítés eredménye és átfedés lehet az egyes típusok között.

A workshopok jó alapot teremtettek a vidék Flynn és Lowe-féle (1994) négy ideáltípus közül, a paternalista vidék és az államtól függő vidék gyakorlati alapú értékeléséhez. A megőrzött vidékre például a projektben szereplő települések között nem találtunk. A konfliktusokkal terhelt vidék jellemzői pedig a projekt valamennyi településén megfigyelhetők voltak.

2.1. Megőrzött vidék

A megőrzött vidék valójában a középosztály fogyasztói érdeke, és sajátos vidék szemléletének eredménye is egyben. A falu hagyományos képének konzerválása, a falusi idealizmus, a természetesség megőrzése, például a falusi turizmus alapja. Az a falu, ahol a mosolygós helyiek élnek – látszólag – hagyományos életüket. Azonban a valóságban modern ruhákat használnak, a népviselet csak elvétve része a mindennapi életnek. Lehet, hogy a falusi gyökereire emlékező városi középosztálybeli fogyasztó igényli a saját megtévesztését? A vidék, mint élettér átalakult abban a tekintetben, mint a helyi kiskertek, falusi udvarok, jó minőségű élelmiszerek, „józan paraszti eszű” emberek lakóhelye. Veszélyes ezért romantikával gondolni csupán a rurális idillre, különösen a helyi gazdaságfejlesztés tárgyában (Handlerné et al., 2012). Erre jó példa az a település, ahol az ökológiai gazdálkodás megjelenik vagy ahol a vidékre költözött városiak ökofalvakat hoztak létre. További példa, amikor egy vallási közösség valósít meg idegenforgalmat vonzó sajátos, természet közeli életmódot. Ugyanakkor ebbe az ideáltípusba tartoznak a műemlékfalvak is (lásd Hollóköt).

2.2. Konfliktusokkal terhelt vidék

A konfliktusokkal terhelt vidék a magyar vidék talán leggyakoribb, településszinten előforduló típusa. A mai falukutatás, a média meghatározóan az ilyen típusú falvak helyzetével foglalkozik. A konfliktusok feloldására számos kísérlet született. A helyi gazdaságfejlesztés feladata értelmes munka teremtésével oldani fel az aprófalvas jelenséggel, az elöregedéssel, elvándorlással, kiürüléssel, a települési gettókkal, a széteső közösséggel kapcsolatos konfliktusokat. A megoldások irányai tehát konfliktusalapúak. Itt jelennek meg a hátrányos helyzetet eredményező folyamatok. Jellemzői közül a helyiek számára legnyomasztóbb magas munkanélküliség. Emiatt színtere a kilátástalan, bezárt vidéki létnek, az aktív cselekvésre képtelenségnek, kezdeményezőképeség, az önbizalom hiányának. A helyi gazdaságfejlesztés akkor eredményes, ha ezt a „falat” át tudja törni, ha be tudja bizonyítani, hogy a vidék sikeres lehet.

2.3. Államtól függő vidék

Az államtól függő vidéket a központi támogatások tartják életben. Állami segélyekből néhol prosperál, néhol megél, máshol alig vegetál. A helyi gazdaságfejlesztésnek alternatívát kell teremtenie a külső függés csökkentésére, a belső források feltárására és felhasználására, illetve a külső források hatékony bevonására. A másik oldalon az állami forrásoknak olyan kezdeményezéseket kell finanszíroznia, amelyek közgazdaságilag értelmezhető tevékenységgé képesek válni viszonylag rövid időn belül. A gazdasági tevékenységek, az állami, a közösségi és a magán szolgáltatások fenntarthatatlansága azzal a hatással jár, hogy a vidék elnéptelenedik, az elvándorlás fokozódik. Emiatt fajlagosan egyre drágább lesz a rendszer, pénzügyileg egyre költségesebbé válik. A jól megvalósított helyi fejlesztés erre megoldást jelent, mert a helyi gazdaságfejlesztés csökkenti a függést az államtól.

2.4. Paternalista vidék

A paternalista vidék hagyománya a megkésett történeti fejlődésben gyökerezik Kelet-Közép-Európában. A megkésett és ebből következően sajátos fejlődés egyik kulcskérdése_a termőföldhöz való viszony volt. Ez az összefüggés valószínűleg a mai napig működik egyes magyarországi vidékeken. A földtulajdon és a földtulajdonosok érdeke meghatározó erőnek tekinthető. Mellár Tamás (2012) fogalmazta meg, hogy az legyen a földtulajdonos, aki meg is műveli a földjét. További lényeges jellemző, hogy legyen helyi lakos. A jelenlegi makrogazdasági környezetben a profit szempontjából legelőnyösebb a nagytáblás

gabonatermesztés. Ez a földművelési mód csak néhány családnak ad megélhetést. A helyi gazdaságfejlesztés feladata helyette munkaigényes mezőgazdasági termelés, mint zöldség- és gyümölcsstermesztés és ennek helyi feldolgozása. Széles körben terített tulajdon kellene, ahogy Csaba László (2011) is meghatározta.

A kutatások szerint a két világháború közötti történeti birtokszerkezet erősen meghatározta az egy területen élő emberek önállóságát, vállalkozási kedvét. A „kisbirtok történetileg nagyobb súlyával jellemezhető birtokstruktúra” utat nyitott „a saját földjéből megélni képes birtokos parasztság kifejlődésének és egy paraszti eredetű vállalkozói kultúra megjelenésének”. Ez „ma is nagyobb vállalkozói potenciált valószínűsít”. Meghatározó és a helyi gazdaságfejlesztés szempontjából fontos tényező, hogy „ahol egymástól elszigeteltek az egyének, ott gyengébb a vállalkozói potenciál, vagyis kevesebb mikro- és kisvállalkozás jön létre, mint ott, ahol sűrű a kapcsolati háló... a kisbirtok birtokszerkezeten belüli tekintélyes súlya a birtokos parasztság, míg a nagybirtokok dominanciája az agrárproletárok nagy számát implicálja.”(Kopasz 2005).

A kapcsolati tőke tehát kihat az egyéb tőkésre. A paternalista beállítottságú társadalmi rendszer a kapcsolati tőkét változtatja meg legelőször. Azt kivonja a szervező erők közül így az egymástól elszigetelt – amúgy térben és érdekek tekintetében egymáshoz közel álló – szereplők egy ilyen rendszerben szinte kizárólag a központi hatalom közvetítésével vannak egymással kapcsolatban. Ez az informális kapcsolatok kialakulási, illetve fennmaradási esélyét csökkenti. A helyi önerőből származó fejlődés elakad, a helyi kezdeményezések legalábbis visszaszorulnak, ha el nem halnak. A „jó atya szindróma”erős vertikális kapcsolati háló kialakulását eredményezi és ezzel egyidejűleg a horizontális kapcsolati háló ennek rendelődik alá.

A magyar vidéki lakosság jelentős része máig a szocializmus idejéből származó módon, fentről várja a megoldásokat foglalkoztatási, szociális és sok egyéb problémájára. A helyi gazdaság mozgatórugóját és háttérbázisát jelentő helyi közösség nem erősödött meg, kivéve a helyi intézménynek tekinthető önkormányzatokat. Ott azonban nincs mindenhol olyan szellemi bázis, amely a helyi gazdaság-fejlesztési programok stratégiai tervezését és annak végrehajtását magára vállalná, továbbá ki tudná alakítani a településnévvel, mint márkanévvel kitüntetett, különleges minőségű helyi termék vagy termékek körét. Egyes szakirodalmi jelzések

szerint helyi gazdaság nagyon erősen a helyi hősöknek tekinthető, kulcsemberekhez köthető. (Handlerné et al., 2012).

3. Államtól függő vidék jelenségei és jellegzetességei a workshopok tükrében

A vizsgált települések nem tartoznak hazánk legelmaradottabb, önálló kezdeményezés nélküli települései közé.

A mélyinterjúkban kifejtett gondolatok jól mutatják a helyi mértékadó személyek gondolkodását.

- *„A földek tulajdonosi struktúrája túlkoncentrált: bár sokaknak van egy hátsó kb. 1 ha-os telke – ami általában parlagon hever – és emiatt a hivatalos statisztika akár a szétaprózottság megállapítására is juthat.”*
- *„A termőföldek túlnyomó része egy-két nagyvállalkozó kezében van, akik munkaerőre nem igényes nagytáblás gazdálkodást folytatnak rajta, és nem szívesen adnak el területükből semmit.”*
- *„Nagy probléma, hogy az egykori TSZ-ben kétezer fő dolgozott, ezek az emberek ma nagyrészt munkanélküliek, a TSZ területén két-három fő gazdálkodik hatalmas gépekkel, mindössze néhány alkalmazottal. Jobban át kellett volna gondolni a mezőgazdasági gépbeszerzések támogatását.”*
- *„Az emberek a segélyek hatására elfelejtettek dolgozni, ez jelentős problémát jelent a közmunkaprogramok sikerre vitelében: a közmunkásokat el kell különíteni az alkalmazottaktól, mert rontják a munkamorált, pedig a közmunkaprogram, mint olyan jó kezdeményezés lehetne.”*

Ha nincs mód a megélhetésre, az államtól függő vidék struktúrája omladozni látszik, nincs más út, a vidéken maradtak számára mint Bucsán:

„Az emberek menekülnek budapesti építkezésekre, meg külföldre. Ez szégyen. Ez nem lehet pozitív jövőkép...”

A vidéki emberek atomizálttá váltak, átformálódtak, tehát elkezdtek városiasan, a munkaerejüket eladók módjára gondolkodni azokban a sémákban, amelyeket az állami és tudományos szereplők „szállítottak” nekik a média közvetítésével. Gondolati értelemben is

részeseivé váltak a róluk szóló mintáknak. Ez jól kiolvasható egy cibakházai mezőgazdasági vállalkozónak vagy egy korábbi kétegyházi polgármesternek a szavaiból is:

„A szocializmus, a paternalista szemlélet miatt nagyon rossz az emberek hozzáállása, nem képesek vállalkozni, nem tudnak belekezdeni semmibe.” „Minden jár nekik – úgy érzik. Nem érzik a kötelezettségeiket.”

A helyi kötődés gyengülését jól reprezentálja az egyház képviselőjének mondata:

„Emberség, erkölcs, elköteleződés, felelősségérzet hiányzik. Az utóbbi nagyon hiányzik: például van egy helyi ...csapat, de a játékosok sokszor nem jönnek el a meccsre, nem érzik, hogy ide tartoznak, hogy felelősségük van...”

A vállalkozók állam szerepéről alkotott elképzeléseinek együttesére jellemző megfogalmazás volt:

- *„Az államnak az lenne a feladata, hogy: lehetővé tegye a megélhetést, jogbiztonságot nyújtson, hatékony legyen, kis állam kellene.”*
- *„Vannak olyan új tendenciák, melyek azt mutatják, néhány kisebb csoport elhiszi, hogy igenis lehet valamit csinálni helyben a gazdaságban és a kultúrában, ezt az álláspontot reményem szerint egyre többen magukévá teszik, aktívvá válnak a tespedés helyett.”*
- *„Nagyon sok a szakképzetlen ember a térségben, mentalitásbeli problémák vannak. Minden kezdeményezés egy-egy személyhez kötődik, rendkívül meghatározók az úgynevezett kulcsszereplők.”*

4. A paternalista vidék gyökerei, jelenségei és jellegzetességei a workshopok tükrében

A helyi gazdaságfejlesztésben megnyilvánuló paternalizmus kapcsán azt a megközelítésmódot mutatjuk be alább, amely a tőkéhez, a helyi tulajdonhoz, és a helyi kötődéshez (lokálpatriotizmushoz) kapcsolódik. Ugyanakkor, a másik oldalon az a lényeg, hogy a problémák megoldásának kívülről várása jellemzi a termeléshez nélkülözhetetlen tulajdon és tőke nélküli, saját munkaerejüket eladni kívánókat. Ez nem kizárólag az államtól függő vidék sajátja. Ez a jelenség a városokban még fokozottabban tapasztalható. A

paternalizmus, a paternalista gondolkodás, történeti, szellemi gyökerei mélyebbre nyúlnak le, mint önmagában az államtól való függőség, a vidéken és a városokban egyaránt.

A paternalizmus – hazánkban kétségtelenül erőteljes – jelensége nem köthető egyértelműen politikai gondolathoz, ideológiához, párthoz vagy időszakhoz. Sokkal inkább az emberi természet egy általános vonásának a társadalmi megjelenése. Mondhatjuk, hogy a földéhség fenntartásával, a tőkés struktúra bebetonozásával az 1944 előtti korszak is paternalizmust szült. Azonban mondhatjuk azt is, hogy a baloldalinak nevezett szocializmus évtizedei alatt a társadalomban élők atomizálódása, a meglévő közösségek szétrombolása és a párt hatalmának ezek helyébe való kiterjesztése egy olyan kapcsolati hálót szült, ahol az emberek egymással és az állammal is ügynöki viszonyban voltak: nem igazán volt kapcsolat (elvileg nem is lehetett) emberek között, amely az államhatalmat megkerülte, attól független volt. Mindenesetre az bizonyos, hogy minden korábbi korszak jobban értékelte a kritikátlan hűséget, mint az önálló gondolkozást, vállalkozást és értékteremtést.

Vidéken a paternalizmus jelensége talán abban különbözik a várositól, hogy kevesebb a kapcsolódási pont, nincs annyi társadalmi hálózati csomópont, melyből a kisugárzás megvalósulhatna. Könnyebben meghatározó sikeres szereplővé válik a helyi hős. Már a múlt rendszerben az urbánus lakosság egy része nemzetközi dimenziókban gondolkodott, illetve gondolkodik, addig a vidéki lakosság a gyakorlatban nem igen látott távolabb a tanácsházánál, vagy járásközpontnál. Ezért is lehettek és ebből gyökerezően ma is lehetnek a helyi hősök annyira nagy hatásúak a falvakban, kisebb településeken: helyzetükből adódóan jobban képesek a helyi társadalom előtt a „teljes világot” képviselni.

Jellegzetes területi jelensége a kiszolgáltatott paternalista vidéknek néhány intézmény. Erre több példát találtunk workshopok során: az egyik kétegyházi Almásy-kastély, a tiszaroffi MNB-kastély. Jellegzetességeik a következők: szinte tértől függetlenül vannak éppen ott, ahol; szolgáltatásaik (középiskola, illetve kultúra, hangverseny rendezés). Egyik intézmény sem a helyieknek szól: gyakorlatilag sem a vendégek, a diákok, sem a képzett munkaerő nem vagy alig helyi ember. Csupán a takarítók és karbantartók, illetve szolgáltató alkalmazottak esetében számítanak a helyi munkaerőre. Működésük, fejlődésük nem kötődik a településhez, a településnek minimális a ráhatási lehetősége. A kapcsolat az intézmény és a helyi vezetés között mindkét esetben töredékes. Nincsen az önkormányzat hatáskörében egyik intézmény sem.

A paternalizmus és a tőke kapcsolata sajátos.. A helyi gazdaságfejlesztés számára kedvező a széles körben terített tulajdon. Azonban a vállalkozói, kockázatvállalói erőcsoportok csak bizonyos mértékű tőkekoncentráció révén alakulhatnak ki: márpedig ezek jelenléte elengedhetetlen a gazdasági növekedéshez. Tehát, amennyiben a szélsőséges értelemben

vett önellátásra berendezkedett helyi gazdaságfejlesztést elutasítjuk, és alapvetően piaci mechanizmusokban gondolkodunk, akkor meg kell találni a jövedelmi egyenlőtlenségek megfelelő arányát, a még elfogadható jövedelmi különbségek intervallumát. Ez egy szükséges és tudatos lépés ahhoz, hogy a tőkéről való diskurzus ne pusztán politikai tőkét kovácsoló demagógia legyen.

5. A HKA települések gazdaságának állapota

5.1. Országos népességi, foglalkoztatási és jövedelmi adatok alapján

1. A HKA települések népessége

Település	Állandó népesség, 2000	Állandó népesség, 2007	Állandó népesség, 2012
HKA összesen	179 035	176 850	172 640
HKA átlag	2 387	2 327	2 272
Magyarország összesen	10 254 587	10 169 999	10 068 187
Magyarország százalékában	1,75%	1,74%	1,71%

A HKA települések együttes népessége az ország teljes népességének 1,7%-át teszi ki. Viszont az adatokból egyértelműen az is látszik, hogy népességük sokkal gyorsabban fogy az ország egészénél. Az okok között talán egyértelműen a legsúlyosabb a fiatalok elvándorlása.

2. Az adóbevallók száma a HKA településeken

Település	Adóbevallók száma 2000	Adóbevallók száma 2007	Adóbevallók száma 2012
HKA összesen	66 522	68 766	72 043
HKA átlag	887	905	948
Magyarország összesen	4 315 594	4 378 606	4 379 452
Magyarország százalékában	1,54%	1,57%	1,65%

A HKA településeken élő adóbevallók száma 2000 óta mintegy 10%-kal növekedett, miközben a települések népességszáma 6%-kal csökkent. Az okok között azonban nem az aktív korú korosztályok arányának növekedése, hanem a szigorúbb adózási szabályok, a szürke és a fekete gazdaság felszámolására irányuló törekvések állnak.

3. A HKA településeken képződött SZJA köteles jövedelmek

Település	SZJA-alap összege, ezer Ft, 2000	SZJA-alap összege, ezer Ft, 2007	SZJA-alap összege, ezer Ft, 2012
-----------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

HKA összesen	41 885 788	94 312 492	104 921 044
HKA átlag	558 477	1 240 954	1 380 540
Magyarország összesen	3 608 936 159	7 697 288 986	8 189 873 197
Magyarország százalékában	1,16%	1,23%	1,28%

A HKA településeken kimutatott személyi jövedelemadó alapot képező jövedelmek növekedése mögött először is komoly inflációs hatások állnak, majd hatásként megjelenik fekete gazdaság visszaszorítása, az őstermelői kedvezmények szűkítése illetve a projektbe bevont néhány sikeres és relatíve gazdag település – Hévíz – adatai is torzítanak. Összességében mégis az mondható el, hogy a HKA településeken az egy főre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelmek az országos átlag alig kétharmadát érik el.

4. A HKA településeken befizetett személyi jövedelemadó

Település	Befizetett SZJA, ezer Ft 2000	Befizetett SZJA, ezer Ft 2007	Befizetett SZJA, ezer Ft 2012
HKA összesen	7 991 562	15 477 083	15 660 815
HKA átlag	106 554	203 646	206 063
Magyarország összesen	867 024 114	1 609 229 063	1 314 012 392
Magyarország százalékában	0,92%	0,96%	1,19%

A HKA településeken befizetett személyi jövedelemadó a települések népességarányának alig 55%-a volt 2000-ben és 2007-ben. Ez akkor azt jelentette, hogy az itt élők és dolgozók jellemzően az alacsonyabb adózási sáv(ok)ba tartozó jövedelemszintet érték el. A 2012-es adatok viszont az egykulcsos adózás mellett azt mutatják, hogy az itt élők és dolgozók között nagyobb a kettő vagy több gyermeket nevelő családok aránya.

5. A HKA településeken az adóbevallók aránya a teljes népességhez viszonyítva

Település	Adóbevallók aránya, 2000	Adóbevallók aránya, 2007	Adóbevallók aránya, 2012
HKA átlag	37,2%	38,9%	41,7%
Magyarország összesen	42,1%	43,1%	43,5%

Az adóbevallók arányának növekedése és az országos átlaghoz képest történő felzárkózása olyan összefüggésben feltűnő a HKA településeken, hogy a megkérdezett nagyszámú helyi szereplő közül, alapvetően senki nem számolt be új munkahelyekről, nagyobb beruházásokról.

6. A HKA településeken befizetett egy főre jutó SZJA-alapot képező jövedelem

Település	SZJA- alap/lakos, Ft 2000	SZJA- alap/lakos, Ft 2007	SZJA- alap/lakos, Ft 2012
HKA átlag	233 953	533 291	607 745
Magyarország összesen	351 934	756 862	813 441
Magyarország százalékában	66,48%	70,46%	74,71%

7. A HKA településeken befizetett egy főre jutó SZJA

Település	SZJA/lakos, Ft 2000	SZJA/lakos, Ft 2007	SZJA/lakos, Ft 2012
HKA átlag	44 637	87 515	90 714
Magyarország összesen	84 550	158 233	130 511
Magyarország százalékában	52,79%	55,31%	69,51%

A befizetett egy főre jutó személyi jövedelemadóval kapcsolatban nagyon ellentmondásos folyamat figyelhető meg. Országosan a SZJA felső kulcsának megszüntetésével, az egy kulcsos adó bevezetésével az egy főre jutó átlagos SZJA befizetés 18%-kal csökkent. Ugyanakkor a HKA településeken a befizetett egy főre jutó SZJA növekedett kb 3%-kal. Ez részint az alsó adókulcs 1 százalékponttal történő emelésének tulajdonítható elsősorban.

8. A HKA településeken egy foglalkoztatottra jutó SZJA alap

Település	SZJA- alap/adózó, Ft 2000	SZJA- alap/adózó, Ft 2007	SZJA- alap/adózó, Ft 2012
HKA átlag	629 653	1 371 499	1 456 367
Magyarország összesen	836 255	1 757 931	1 870 068

Magyarország százalékában	75,29%	78,02%	77,88%
------------------------------	--------	--------	--------

A HKA településeken dolgozók jövedelem hátránya a vizsgált időszakban végig fennállt. Bár más adatok változásához képest ez viszonylag stabil arányt mutat. Tehát a foglalkoztatásban önmagában nem történt változás.

9. A HKA településeken befizetett egy foglalkoztatottra jutó SZJA

Település	SZJA/adózó, Ft 2000	SZJA/adózó, Ft 2007	SZJA/adózó, Ft 2012
HKA átlag	120 134	225 069	217 381
Magyarország összesen	200 905	367 521	300 040
Magyarország százalékában	59,80%	61,24%	72,45%

A HKA települések foglalkoztatottainak az országos átlaghoz képest javuló befizetett egy főre jutó SZJA aránya az egykulcsos adórendszer bevezetésének negatív hatásaival magyarázható.

5.2. Az általános gazdasági helyzet a helyben élők véleménye alapján

„A gazdasági potenciál a mezőgazdaság helyzetének romlásával az 1980-as évek végétől folyamatosan romlott. Az azóta végbement gazdasági-társadalmi változások nagy mértékű leszakadást eredményeztek, struktúraváltás azonban nem ment végbe. Az ipari és a szolgáltató szektor elenyésző mértékben van jelen, napjainkban is a mezőgazdaság, és annak minden pozitív és negatív következménye a meghatározó.”

„A térség gazdasági fejlettsége alacsony, erőteljes a leszakadás. Nincs jellemző gazdasági ágazat, csírái találhatóak a turisztikának, a feldolgozóiparnak és az egyéb ipari tevékenységeknek. A KKV szektor alulfejlett, a működő vállalkozások többsége önfoglalkoztató, vagy egy-két alkalmazottal dolgozik. Jellemző a befektetői tőkehiány. A térségben fejletlenek az info-kommunikációs csatornák.”

„Az elérhető jövedelem mértéke alacsony, nagyarányú a munkanélküliség, s ez jelentősen csökkenti a települések népességmegtartó képességét. Magas az elvándorlók, köztük is a fiatalok és szakképzettek aránya. Ennek, és a részben bizonytalan jövő miatti alacsony gyermekvállalási kedv következtében a társadalmak előregedő-félben vannak, a kisebb községeket az elnéptelenedés fenyegeti. Az évek óta forráshiányos gazdálkodású helyi önkormányzatok költségvetésük jelentős részét kénytelenek szociális jellegű intézkedésekre fordítani, komoly fejlesztésekre így önállóan nem képesek.”

„A helyi termelők évek óta az értékesítési lehetőségek beszűkülésének problémájával küzdenek. A kiváló minőségű, így magasabb előállítási költségű termékek egyrészt a feldolgozó ipar, másrészt a kiépítetlen kereskedelmi hálózatok és kialakulatlan érdekközösségek, valamint a napjainkban kötelező egységes marketingstratégia hiányában alacsony feldolgozottsági fokon és hozzáadott értékkel hagyják el a térséget, ami nagyságrendileg kisebb elért jövedelmet eredményez. Az alacsony jövedelmezőség komoly mértékben megnehezíti a versenyképességhez szükséges fejlesztések önálló megvalósítását. A vállalkozások forrásfelvevő képessége a szükséges önerő, a bankképesség, a kockázati tőke hiánya miatt jelenleg nem megfelelő, a versenyképes tudás és a megfelelő piaci pozíciók megszerzéséhez a gazdák szemléletváltását is elő kell segíteni. A komoly befektetést igénylő beruházások érdekében szükség van a termelők, vállalkozók együttműködési készségének és forrás abszorpciós képességének különböző módszerekkel történő fokozására.”

5.3. A mezőgazdaság helyzete a helyben élők véleménye alapján

„A mezőgazdaságban jellemző, az ún. törpebirtokok (5 ha alatt) magas, 96%-os, aránya. A területeket a tulajdonosok nagy része bérbe adja, a bérlők vagy a volt termelőszövetkezetek utódszervezetei, vagy egy-egy nagyobb magánvállalkozó. A térségben található mezőgazdasági gazdálkodók 98%-a egyéni gazdálkodó, akik jelentősebb piaci árutermeléssel alig rendelkeznek és a korábbi szövetkezetek felszámolása után az összefogás gondolatától idegenkednek.”

„Meghatározó mezőgazdasági ágazat lehetne a legelő állatok tartása (húsmarha, juh, kecske), mivel a környezeti adottságok erre kiválóak. Ehhez azonban a piaci háttér mellett hiányoznak az ezzel járó életformát vállaló emberek is.”

„Az utóbbi években növekedett az erdei növények és gyógynövények gyűjtését ill. feldolgozását végzők száma, de hiányzik az őket integráló, kereskedőház jellegű szerveződés.”

„A biodiverzitás erősítése érdekében elengedhetetlen az alacsony erdősültségi fok javítása, mely a régi, művelésből kivont területek rekultivációja révén megoldható. A megújuló energiák használata (biomassza, szélenergia, napenergia) nem jellemző, a termálvíz kertészeti célú hasznosítására történtek már kezdeti lépések. Az egyéb technológiák alkalmazásának feltétele azok, a meglévő kiváló természeti adottságokra, köztük a jelenleg igen jónak mondható levegő-tisztasági viszonyokra gyakorolt bizonyítottan minimális hatása, és a helyi társadalom egyetértése.”

„A főleg szántóföldi növénytermesztéssel, integrátori tevékenységgel és néhány helyen kiegészítő jellegű állattenyésztéssel foglalkozó, zömében a régi TSZ-ek átalakulásával létrejött mezőgazdasági vállalkozások bár helyi szinten viszonylag nagy számú munkaerőt foglalkoztatnak, többségüket idényjelleggel, minimálbéren.”

5.4. Az ipar helyzete a helyben élők véleménye alapján

„A rendszerváltás után és óta a térség jövedelemtermelő, –felhalmozó és tőkevonzó képessége messze elmarad attól, hogy a gazdaság stabil fejlődési pályára állhasson. A megszűnt nagyüzemek nagyszámú, alacsonyan képzett munkavállalót hagytak hátra, akik nem tudtak és akartak önálló vállalkozásokat indítani. A vállalkozások hiánya, a térségben végzett mezőgazdasági és ipari tevékenység aránytalan, a helyi lehetőségektől elszakadó szerkezete, a vállalkozások versenyképességét befolyásoló egyes tényezők fejletlensége (infrastruktúra, képzett munkaerő, piacok közelsége) egyaránt a gazdasági fejlődés akadálya.”

„A térségben az 10 ezer lakosra jutó vállalkozások száma a regionális és országos átlagtól lényegesen elmarad. A vállalkozások több mint a fele a szolgáltatásokban tevékenykedik.”

„A térségben egykor művelt bányák bezártak, csupán egy-kettő működik és a térség szomszédságában üzemelő iparvállalatok sem igényelnek több munkaerőt.

Az építőipari cégek sora jött létre a rendszerváltást követően. A több mint 200 működő építőipari vállalkozás 2/3-a a városokban koncentrálódik. Mára azok maradtak talpon, akik be tudtak kapcsolódni a nagy infrastrukturális beruházásokba.”

„Új közép- vagy nagyvállalatok megtelepedésére a térség megközelíthetőségét gyakorlatilag ellehetetlenítő katasztrófális úthálózat teljes mértékű felújításáig, a vasúthálózat korszerűsítéséig, a közlekedési rendszer átszervezéséig, korszerű ipari parkok kiépítéséig nincs reális esély.”

5.5. A szolgáltatások helyzete a helyben élők véleménye alapján

„A kereskedelemre és a szolgáltatási tevékenységekre rányomta bélyegét, hogy a térség lakosságának túlnyomó többsége a rendszerváltást követő éveket az egyre gyorsuló elszegényedés folyamataként élte meg. A nehézségek ellenére gombamód szaporodtak el a vendéglátó ipari- és kereskedelmi egységek. Ezek egy részét a kényszer szülte. Az évek multáival több csődbe ment, csak néhánynak sikerült kinőnie magát.”

„A térség igen gazdag természeti és épített értékekben, növény- és állatvilága, vadállomány (fácán, fogoly, nyúl, őz) jelentős, ill. jelentősnek volt mondható, azonban e területek

napjainkban esetenként rendkívüli módon elhanyagoltak. A térség valószínűleg gazdag régészeti lelőhely, a feltárások azonban még váratnak magukra. A helyi értékek megmentése és a lakosság számára elérhetővé tétele, valamint a turisztikai potenciál kiaknázása érdekében is elengedhetetlen e területek fenntarthatóságának, fejlesztésének biztosítása.”

„A turizmus az elmúlt 15 évben lényegesen fejlődött, a térség szálláshely kapacitásai tízszeresére növekedtek. A turisztikai vonzerők és különösen a programok fejlesztése, a szálláshelyek minőségi fejlesztése elmaradt a szálláskapacitások kiépítése mögött.”

„A térség turisztikai potenciálját jelentő természeti-és kulturális értékei jelentős fejlesztésre, egységes kínálatba szervezésre szorulnak.”

5.6. A humán erőforrások és infrastruktúra helyzete a helyben élők véleménye alapján

„A településeken található közösségi terek, de többsége élettelen, funkció nélküli. Nincsenek működő közösségek, civil szervezetek. Alacsony az értelmiségiek száma, alulképzett a helyi humán kapacitás.”

„Az utóbbi időben több iskola felújítása is megvalósult, de az óvodai kapacitásokban, az orvos ellátottságban, a házi szociális ellátás alapkövetelményeinek teljesítésében még jelentős elmaradások vannak. Az ellátás teljes térségi lefedettségben történő, a jogszabályoknak és a helyi igényeknek megfelelő biztosításának megalapozásához térségi szolgáltatási tervek készítésére van szükség. Ezek világíthatnak rá, hogy hol és miben lehet a szolgáltatást helyben, hol szomszédos települések közötti munkamegosztásban, hol és miben pedig a központokban biztosítani, valamint mely területeken lehetséges civil szervezetek bevonása.”

„A korábbi elvándorlások kontraszelektivitása miatt az alacsony iskolai végzettség nem csak a magas természetes szaporodással jellemzett területekre jellemző.

Részben az iskolai végzettséggel is összefügg, hogy általában alacsony a népesség kreativitása és vállalkozó szelleme. Az államszocializmus, majd az elmúlt 25 év megpróbáltatásai általános letargiához, pesszimizmushoz vezettek. A munkanélküliségből adódó új helyzethez tömegek alkalmazkodtak igény szintjük lecsökkentésével, a segélyezett létre való berendezkedéssel. A helyben megélhetést nem találók számára a térség csapdává vált, pl. az ingatlanárak területi különbségei miatt máshol szerencsét próbálni nem tudnak.”

„Az elköltözés a fiatalok és a még tehetősebbek menekülési lehetősége, ami a humánerőforrások erózióját és a területi szegregációt erősíti.”

„Az elöregedés, az alulképzettség, a szegregáció és a változtatási szándék hiánya miatt a megújulás feltétele új lakosok betelepülése, a fiatalok visszavonása, hátrányos helyzetűek mobilitásának lehetősége.”

„A kedvezőtlen változásokat a térség betelepülői sem képesek pozitív irányban befolyásolni, mivel ők általában az ország más területeiről az „olcsóbb élet” reményében ideköltöző, jellemzően hátrányos helyzetű rétegek tagjai – megélhetési migráció. E csoportok a rendszerváltás kori és az azóta végbement gazdasági-társadalmi változások hatására a hátrányos, ill. halmozottan hátrányos helyzetűek közé tartozók számát növelik a térségben. E leszakadó rétegek között is külön figyelmet érdemel egyrészt a gyermekek ill. fiatalok magas száma, és az, hogy integrációjuk, társadalmi rendszerekbe (munka, oktatás, lakókörnyezet) történő beilleszkedésük, a körükben előforduló devianciák kezelése, kulturális hagyományaik, értékeik megbecsülése egyelőre nem biztosított.”

„Az egymás mellett élés új normáinak kialakítása és a népesség innovativitásának képzéssel és betelepülők vonzásával való megerősítése a település fejlődésének alapkérdése.”

„A demográfiai folyamatokból és a térség gazdasági szerkezetéből (fizikai munkavégzést igénylő mezőgazdaság túlsúlya, munkanélküliség következtében kialakult életvezetési problémák, idősebb generációk „beidegződései”) adódóan az egészségügyi és szociális ellátás, azon belül is a járóbeteg és háziorvosi ellátás megfelelő színvonalú biztosítása a helyi önkormányzatokra ró szinte megoldhatatlannak tűnő feladatot.”

„A helyi igazgatási szervek költségkeretüket az egészségügyi-és szociális intézkedések finanszírozásra fordítják, így a folyamatosan romló színvonalú alapszolgáltatások, köztük a kulturális-és szabadidős lehetőségek minimumának biztosításán túl érdemi fejlesztésekre külső támogatás nélkül nem képesek. A kulturális és többféle kikapcsolódási lehetőséghez való hozzáférési esélyek szűkülése a helyi identitástudat és társadalom kohéziójának gyengüléséhez vezethet.”

5.7. A munkaerőpiac helyzete a helyben élők véleménye alapján

„Magas munkanélküliséghez magas inaktivitás társul. Különösen magas a munkanélküliség a hátrányos helyzetű csoportoknál. A legnagyobb helyi foglalkoztatók az önkormányzatok (szociális alapú járadékok, közmunka).”

„A szakképzett munkaerő igényű ipari vállalatok és szolgáltatások számára a térség munkavállalóinak szerkezete, képzettségi foka nem megfelelő. Betudható ez egyrészt annak, hogy a munkanélküliség és az alacsony életminőség miatt a magasan képzettek és a fiatalok elvándorolnak, másrészt az oktatási rendszer színvonala már az évek óta forráshiányos gazdálkodású önkormányzatok fenntartásában működő alapfokú intézményekben is romlik, illetve a felnőtt átképzési programok nem korrelálnak a gazdaság igényeivel.”

„A szolgáltató szektor térnyerésére a térségben egyáltalán nem került sor, az ipari vállalatokat nemcsak a területen, de a tágabb térségben is leépítették, bezártak többek között a mezőgazdasági termelésre épülő feldolgozóipari vállalatok (húsfeldolgozók, cukorgyár, konzervüzem stb.) is, így jelentős tömegek maradtak munka nélkül.”

„A mezőgazdaság az állattenyésztési ágazat gyakorlatilag majdnem teljes felszámolásával csak a szántóföldi növénytermesztésben és a kertészetekben tud munkát biztosítani az itt élők számára. A foglalkoztatási viszonyokra jellemző, hogy egyrészt az ágazatból kinyerhető jövedelem mértéke és annak szakképzettséget nem igénylő jellege miatt alacsony jövedelmet, (minimálbér, napszám) biztosít a munkavállalók számára, másrészt azt is idényjelleggel, amely nemcsak komoly megélhetési gondot jelent a családok számára, de demoralizáló jellege révén káros lélektani hatásokkal is járhat.”

„A hosszú évekig az alkalmi vagy időszakos munkából élők és a munkanélküliek, így a munkaerő piacra való visszatérésüket nemcsak az általános gazdasági tendenciák, de az időközben kialakult életvezetési, mentális problémák is nehezítik, s e problémák egyre gyakrabban generációkon átívelő társadalmi leszakadási folyamatokat generálnak. A gazdasági igényekhez igazodó szakképzési, átképzési programokon túl e rétegek visszaintegrálását a munkaerőpiacra és a társadalomba humán oldalról történő megközelítéssel is segíteni szükséges.”

„A magasabb képzettséget vagy speciális szakértelmet igénylő vállalkozások (köztük a fenntartható mezőgazdasági termeléshez is szükséges innovatív, vagy informatikai-technológiai jellegűek) megtelepedését egyéb más körülményeken túl a munkaerő piac jelenlegi szerkezete és képzettségi szintje sem segíti.”

„A térség katasztrofális helyzetben lévő közúthálózata, a vasúti hálózat infrastrukturális állapota és bizonytalansága, a tömegközlekedési rendszer kedvezőtlen szervezettsége a földrajzi tekintetben a munkahelyekhez közel élők ingázását is megnehezíti, a távol élők pedig egyenesen kizárja a vérkeringésből.”

6. Példák a helyi gazdaságfejlesztési javaslatokra és várható hatásaikra

1. Gazdaságfejlesztési javaslatok – helyi termék

A helyi termékek előállításának, értékesítésének, valamint az ahhoz kötődő szolgáltatások fejlesztése céljából, műszaki, technológiai és infrastrukturális beruházások és egyéb innovatív fejlesztések támogatása. A fejlesztéseknek köszönhetően erősödik a vállalkozások verseny-, jövedelemtermelő- és foglalkoztatási képessége. A támogatás során előnyben részesülnek a környezetkímélő technológiákat alkalmazó fejlesztések

1. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések következményeképpen az adott településeken az érintett vállalkozások jövedelmének legalább 10%-os növekedése, legalább új munkahelyek létrejötte a projektek indításától számított két éven belül. Továbbá például a helyi termékek minőségének javulásával a terméket előállító vállalkozók idegenforgalmi szerepének erősödése, amelynek a projektek indításától számított négy éven belül tovagyűrűző hatásai lehetnek (pl. bemutatóház kialakítása). Az adott térséghez köthető termékek erősítik a helyi lakosok identitástudatát.

2. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus, helyi termék

A falusi turizmushoz kapcsolódó (nem kereskedelmi) minőségi magán szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakításának, már működő szálláshelyek bővítésének, korszerűsítésének, akadálymentesítésének, szolgáltatásai fejlesztésének támogatása. A minőségi szálláshelyek fejlesztése hozzájárul a meglévő munkahelyek megőrzéséhez, új munkahelyek létrehozásához, amely elsősorban a térségben élő nők számára nyújt foglalkoztatási lehetőséget. A szálláshelyek fejlesztését abban a formában szeretnénk ösztönözni, hogy az a helyi termékek értékesítési pontjaként is tudjon funkcionálni, így a gazdaságossági és fenntarthatósági kritériumok egymást erősíthetik

2. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések eredményeképpen a falusi turizmussal foglalkozó magán szálláshelyek számának 5%-os bővülésére, valamint a magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák

10%-os növekedésére számítunk a projektek indításától számított 2. év végére. Továbbá a szálláshely-kapacitás növekedésével a településeken megforduló turisták számának emelkedésére is számítunk, amelynek a projektek indításától számított négy éven belül tovagyrűző hatásai lehetnek (pl. szépülő lakókörnyezet, új turisztikai szolgáltatók).

3. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus

Agro- és ökoturisztikai fejlesztések (pl. lovas-, vadász-, erdei-, horgász-, borturisztikai, kapcsolódó gasztronómiai szolgáltatások) támogatása; a szálláshelyhez nem feltétlenül kötött – a térségi települések természeti erőforrásaira, mezőgazdasági, erdő-, vad-, és halgazdálkodási adottságaira, közösségi-kulturális és gasztronómiai örökségekre, mint turisztikai vonzerőre épülő minőségi és komplex szolgáltatások kiépítése céljából. A támogatásoknál fontos szempont, hogy a fejlesztések szem előtt tartás a környezeti terhelés mérséklését, az érzékeny természeti környezet megóvását

3. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztéseknek köszönhetően a térségbe látogató turisták átlagos tartózkodási ideje 0,2 nappal növekszik a projektek indításától számított 3 éven belül. Továbbá az idegenforgalmi központokon kívüli programlehetőségek bővülésével a kistelepüléseken megforduló turisták számának emelkedésére is számítunk, amelynek a projektek indításától számított négy éven belül tovagyrűző hatásai lehetnek (pl. szépülő lakókörnyezet, több munkahely, magasabb életminőség).

4. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mikro vállalkozások

Mikro vállalkozások létrehozásának, illetve működő mikro vállalkozások beruházásainak, műszaki-technológiai fejlesztésének támogatása, a helyi gazdaság jövedelemtermelő és foglalkoztatási képességének növelése céljából. A támogatásnál fontos szempont a lehető legalacsonyabb anyag- és energiafelhasználású technológiák alkalmazása a beruházás során.

4. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések következményeképpen a mikro vállalkozások jövedelmezőségének 10%-os növekedése, új vállalkozások elindulása és új munkahelyek létrejötte a projektek indításától

számított második év végére. A vállalkozások versenyképességének, anyagi helyzetének javulásával a helyi vállalkozások innovációs képessége is erősödik, aminek a projektek indításától számított öt éven belül tovagyűrűző hatásai lehetnek (pl. új termelési eljárások, speciális szolgáltatások).

5. Gazdaságfejlesztési javaslatok – ifjúsági turizmus

Az ifjúsági turizmushoz kapcsolódó minőségi szálláshelyek (gyermek- és ifjúsági tábor, telepített sáortábor, turistaház) és kapcsolódó szolgáltatások kialakításának, már működő egységek bővítésének, korszerűsítésének, akadálymentesítésének, és szolgáltatásai fejlesztésének támogatása. A kivitelezés során a helyi alapanyag és helyi munkaerő alkalmazását ösztönözzük, ami hozzájárul az ökoszociális feltételek javításához. A fejlesztések révén bővülnek a térségben élő nők, fiatalok munkalehetőségei. A szálláshelyek (programjaik révén) jelentősen hozzájárulnak a fiatalok környezetvédelmi szemléletének fejlődéséhez.

5. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések eredményeképpen az ifjúsági turizmussal foglalkozó magán szálláshelyek számának 10%-os növekedésére, valamint a magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 15%-os emelkedésére számítunk a projektek indításától számított második év végére. A szálláshelyek térségi turisztikai kínálatba való illeszkedése garantálja a fejlesztések gazdasági fenntarthatóságát.

6. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus

Új kereskedelmi szálláshelyek létrehozásának, a meglévők minőségi fejlesztésének (pl. bővítés, átalakítás, szolgáltatások fejlesztése) támogatása; a keresleti igényeknek megfelelő térségi szálláshely-kapacitás kialakulása céljából. Az új szálláshelyek létrehozása különösen a fiatalok, nők munkavállalási lehetőségeit bővíti. A támogatás során ösztönözni kívánjuk a helyi termékek értékesítési – promóciós csatornáinak kiszélesítését, így a bevont kereskedelmi szálláshely tulajdonosai egyben információs partnerekként is segítik a gazdaságfejlesztés további tervezett tevékenységeinek megvalósulását.

6. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések eredményeképpen a támogatásból fejlesztett kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 15%-kal növekszik a projektek indításától számított harmadik év végére

7. Gazdaságfejlesztési javaslatok – turizmus, TDM

Helyi, térségi desztináció menedzsment szervezetek létrehozásának, fejlesztésének (pl. szervezet infrastrukturális hátterének fejlesztése, szervezetfejlesztés, informatikai rendszer kialakítása, szakmai program megvalósítása) támogatása, a térségi idegenforgalom versenyképességének fejlesztése céljából. A desztináció menedzsment esélyt teremt mindazon szervezetek/vállalkozások számára, amelyek az együttműködés lehetőségeit kihasználva egyeztetik programkínálatukat, fejlesztési elképzeléseiket, a piacon való megjelenésüket. Ez az együttműködés biztosítja a társadalmi, gazdasági fenntarthatóságot, de a program hozzájárul a térségi kohézió erősítéséhez is

7. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A menedzsment működtetésének eredményeképpen a térségbe látogató turisták száma 10%-kal növekszik a projektek kezdetétől számított 3 éven belül. A mennyiségi növekedésen kívül az ide látogatók összetételének szerkezetében kedvező változásként predesztináljuk, hogy a vendégkör ökotudatos, kulturális programokra nyitott, jó egzisztenciális helyzettel rendelkezik és szabadidejének eltöltésére, a programok megválasztására igényes.

8. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus

Kerékpárútszakaszok kiépítésének, kitáblázásának; természetvédelmi területek látogathatóságát elősegítő fejlesztéseknek; téma-, kaland- és szabadidőparkok kialakításának; fürdési és evezési célú vízi turizmus fejlesztésének; turisztikai célú vasúti mellékvonalak fejlesztésének; valamint a borturizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének támogatása; tájegységi, öko- és aktív turisztikai programcsomagok kialakítása céljából. A beruházások lehetőséget teremtenek a háttértelepülések fejlesztésére, új munkahelyek létrehozására, a meglévő kapacitások erősítésére, és a szolgáltatások együttműködésére. A létrehozandó új munkahelyek javítják a fiatalok, nők, értelmiségi munkanélküliek elhelyezkedési esélyeit

8. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztéseknek köszönhetően a térségbe látogató turisták átlagos tartózkodási ideje 0,2 nappal növekszik a projektek indításától számított 3 éven belül. Továbbá az idegenforgalmi központokon kívüli programlehetőségek bővülésével a kistelepüléseken megforduló turisták számának emelkedésére is számítunk. A környezeti terhelés mérséklését szem előtt tartó fejlesztések hozzájárulnak az érzékeny természeti környezet megóvásához és fenntartható hasznosításához.

9. Gazdaságfejlesztési javaslatok – hátrányos helyzetűek foglalkoztatása

Olyan foglalkoztatási programok háttérének megteremtése, amelyek új innovatív megoldások alkalmazásával biztosítják a hátrányos helyzetű személyek (pl. tartós munkanélküliek, nők, romák, megváltozott munkaképességűek) foglalkoztatását, és biztosítja az egyéb programokhoz való kapcsolódást (pl. településkép javítása, épületek felújítása). A program a foglalkoztatás infrastrukturális háttérének megteremtését célozza pl. gépek, eszközök beszerzése, a foglalkoztatáshoz szükséges szociális létesítmények elkészítése, egyéb fejlesztések megvalósítása. A beruházások támogatásánál előnyt élveznek a leghátrányosabb helyzetű települések, illetve azok a települések, ahol kiemelkedően magas a roma nemzetiségűek, és a női munkanélküliek száma.

9. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztésnek köszönhetően legalább 20 fő hátrányos helyzetű munkanélküli foglalkoztatási feltételei javulnak. Továbbá a korszerű eszközök alkalmazásával az elvégzett munka hatékonyságának jelentős növekedésére is számítunk, amelynek a projektek indításától számított négy éven belül tovagyűrűző hatásai lehetnek (pl. növekvő esély az elsődleges munkaerőpiacra, való visszatérésre).

10. Gazdaságfejlesztési javaslatok - terméktervezés

Terméktervezés és -fejlesztés, telephelyfejlesztés, technológiafejlesztés, minőségbiztosítás, együttműködés alakítása az "otthon" termékhez kapcsolódó (építőipari, bútorgyártó, kézműves, kertépítészeti ...), vagy csomagolótechnikai, vagy hulladékokat újrahasznosító gazdasági tevékenységekben

10. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

Megerősödött mikro vállalkozások az "otthon végezhető munka vagy távmunka", vagy a "csomagolás", vagy a "recycling" termékkörben, új munkahelyek.

11. Gazdaságfejlesztési javaslatok - turizmus

Horgásztavak és lovas helyek létesítése, szállásbázisként vadászházak felújítása és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások kialakítása.

11. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

Horgásztavak, lovas sport üzésére alkalmas helyek és a kapcsolódó szolgáltatások kialakulása, felújított vadászház, amikhez új munkavállalók foglalkoztatása és magas

színvonalú, a térség számára többletbevételt eredményező turisztikai szolgáltatások társulnak

12. Gazdaságfejlesztési javaslatok – falusi turizmus

Falusi szálláshelyek bővítése és felújítása oly módon, hogy a legnagyobb turisztikai potenciállal bíró településeken 40-50 főt el lehessen helyezni. Az erdei iskolák kis volumenű fejlesztése és akkreditációja. A falusi bemutatóhelyek és falusi vendégaszta szolgáltatások elterjesztése

12. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

20 új, vagy felújított falusi szálláshely, 8 db bővített szolgáltatásokkal rendelkező erdei iskola vagy táborozó hely. 15 db falusi bemutatóhely vagy falusi vendégaszta szolgáltatás.

13. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mezőgazdasági termékek kis üzemi feldolgozása

Kisüzemi technológiával sajt, méz, szárított gomba, szárított fűszer- és gyógynövények, gyümölcs alapanyag termeléséhez és feldolgozásához feltételek megteremtése. A térségben megtermelt gyümölcsöket és speciális húsokat feldolgozó kisüzemek létrehozása.

13. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A feldolgozó kisüzem, amely nem éri el a 4 EUME méretet és képesek a helyben megtermelt alapanyagokat feldolgozni az alapanyag termelésben résztvevők számára jövedelmet biztosítani.

14. Gazdaságfejlesztési javaslatok – turizmus, vonzerő fejlesztés

Az országos vagy regionális szempontból jelentős vonzerőkre alapozva történt meg a térség turizmus koncepciójának kidolgozása. Eszerint a bemutatóhelyek, a szállások, a vendéglátás, a rendezvények, a turizmusba vont helyi termékek egy-egy történelmi korhoz kapcsolódnak a desztinációs terület legfrekvenciáltabb településein. Ennek értelmében egy-egy településen az ott jellemző történelmi kort idéző minőségi szálláshelyek kialakítása, a szálláshelyek szolgáltatásbővítése, a vendéglátó helyek korszerűsítése és egyedi arculatának kialakítása jelenthet megoldást.

14. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A térségi turizmus koncepcióba illeszkedő 30 kibővített szolgáltatásokkal rendelkező szálláshely vagy felújított vendéglátóhely, új női munkahelyek.

15. Gazdaságfejlesztési javaslatok - mezőgazdaság

Magánszemélyek és az önkormányzatok együttműködésében, részint a legeltetési bizottságok hagyományait felújítva a legeltető állattartás faluközösségi szintű megszervezése, ami magába foglalja az önkormányzati tulajdonú területek legelőként való bevonását, a takarmány betakarítás és tárolás valamint az előállított termékek térségi szintű hasznosításának megszervezését. Másrészt a 0,3 ha alatti zártkerti szőlők és gyümölcsösök hagyományos fajtákkal való felújítása, a térségi kereslet kielégítésébe, a környezettudatos nevelésbe és a turizmusba való bevonása.

15. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

Gondozott, a turistákat vonzó táj, 0,3 ha alatti zártkerti szőlők és gyümölcsösök hagyományos fajtákkal való felújítása, gyógy- és fűszerkertek kialakítása, turisztikai bemutathatóság.

16. Gazdaságfejlesztési javaslatok - logisztika

Mobil szolgáltatások, fuvarozó és közlekedési eszközöket javító vállalkozások felvevő helyeinek, informatikai megerősítésének, háttérszolgáltatásainak fejlesztése.

16. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

Új, a szolgáltatásaival a távolságok áthidalását megoldó vállalkozás megerősödése, korszerűbb és több kistelepülésre kiterjedő diszpécserszolgálat és a munkát, a megrendelést helyben felvevő szolgáltatás. A felvevőhelyen élők számára jövedelem kiegészítés.

17. Gazdaságfejlesztési javaslatok - mezőgazdaság

A helyi mezőgazdasági, elsősorban kertészeti termékek hozzáadott értékének növelését, ezáltal jobb piaci pozicionálását lehetővé tevő beruházások (telephely bővítés-fejlesztés, infrastruktúra fejlesztés, eszköz-és gépbeszerzés) támogatása.

17. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

Biztosabb piaci értékesítés, ezáltal garantált és magasabb jövedelem (az eladási ár azonnali 10%-os emelkedése), meglévő munkahelyek megtartása és újak létrejötte.

18. Gazdaságfejlesztési javaslatok – kiegészítő jövedelmek

A mezőgazdaságból élő népesség, és főleg a saját részre/önfenntartásra termelők, állandó munkahellyel nem rendelkezők jövedelmi helyzetének javítása. A mezőgazdaságon kívüli munkahelyteremtés érdekében a háztartások számára kiegészítő jövedelmet generáló, helyi termékeket előállító tevékenységek ösztönzése.

18. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartások, hátrányos helyzetű rétegek kiegészítő jövedelemhez jutása, a térségből történő elvándorlás mértékének csökkenése, a vidéki életminőség javulása, új vállalkozások elindítása

19. Gazdaságfejlesztési javaslatok - élelmiszeripar

A helyi mezőgazdasági, elsősorban kertészeti termékek érték növelését elősegítő kisméretű konzervüzem létrehozása. Műszaki-technológiai fejlesztés, új, innovatív, speciális fogyasztói igényeket kielégítő, minőségi termékek előállítása, az élelmiszerbiztonság és a higiénia fokozására irányuló fejlesztések támogatása.

19. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A termékfelesleg megfelelő kezelése, értékesítési kockázat csökkenése, új munkahelyek létrejötte, a helyi termékek fogyasztók számára egész évben elérhetővé tétele, a térség ismertségének, népszerűségének növekedése.

20. Gazdaságfejlesztési javaslatok – mikro vállalkozások

Mikro vállalkozások beruházásainak, műszaki-technológiai fejlesztésének támogatása.

20. Gazdaságfejlesztési javaslat várható eredménye

A vállalkozói aktivitás, ezáltal a foglalkoztatottsági arány növelése, a versenyképes vállalkozások megjelenésével a térségből történő elvándorlás mértékének csökkentése, a foglalkoztatottsági arány 5%-os javulása, a keletkező plusz adóbevételekből a települési önkormányzatok anyagi lehetőségeinek bővülése a fejlesztések megvalósítására.

7. Példák a helyi szolgáltatásfejlesztési javaslatokra és várható hatásaikra

1. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – közösség építés

Szakmai rendezvények (pl. konferencia, műhelynap, előadássorozat) szervezésének támogatása; a térség gazdaságának fejlődésében érdekelt szereplők együttműködési készségének javítása illetve szakmai kompetenciáinak, ismereteinek fejlesztése érdekében. A támogatás elsősorban a térség egészét átfogó együttműködések (pl. térségi méhészek között) létrejöttét, az ahhoz szükséges szemléletformálást, naprakész, gyakorlati ismeretek megszerzését célozza. Az elbírálásnál előnyt élveznek a helyi termék előállítókat illetve a turisztikai rendezvényt szervező szervezeteket fejlesztő programok

1. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A projektek indításától számított harmadik év végére legalább 5 darab szakmai rendezvény megvalósítására számítunk. A programokon legalább 50 szervezet, vállalkozás, magánszemély bevonása valósul meg. A rendezvényeknek köszönhetően jelentősen javul az érintettek együttműködési készsége, bővülnek szakmai ismereteik. A javuló információáramlásnak, egymás megismerésének köszönhetően közvetlenül is létrejönnek új üzleti, szakmai kapcsolatok a térségen belül.

2. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – közös megjelenés

Egyedi bemutató szekrények, kiállítási standok készítésének támogatása, a térség településein előállított helyi termékek és egyéb kulturális értékek bemutatása, megismertetése céljából. A kialakított infrastruktúra, bár egyedi kialakítású, de egységes arculatot kell, hogy tükrözzön, valamint hozzá kell járulnia a helyi identitás erősítéséhez. Előnyben részesülnek a minél több helyi szereplőt, helyszínt érintő fejlesztések.

2. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A projektek indításától számított második év végére legalább 4 helyi termék bemutató szekrény, illetve legalább 6 helyi termék bemutató stand kerül kialakításra. A helyi termékek és egyéb kulturális értékek bemutatását lehetővé tevő infrastruktúrák hozzájárulnak a települések ismertségének növekedéséhez, az identitástudat erősödéséhez

3. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turisztikai együttműködés

Turisztikai célú rendezvények, rendezvénysorozatok támogatása, a térségi rendezvénysszervezők közötti hosszútávú együttműködések kialakítása, valamint a

rendezvények idegenforgalmi szerepének növelése érdekében. A cél elsősorban a már meglévő fesztiválokra és egyéb eseményekre építve jelentős minőségi ill. hatékonysági növekedés elérése. Fontosak a már hagyománnyal rendelkező ill. hagyományteremtő, valamint a település minőségi bemutatkozását elősegítő rendezvénysorozatok.

3. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A helyi adottságokra, hagyományokra és humánerőforrásra építő, egymással hatékony együttműködésben megvalósuló rendezvények következményeképpen, a rendezvények látogatószámának 20%-os növekedésére számítunk a projekt indításától számított második év végére. A projektek eredményeképpen megteremtődik a tapasztalati háttere a rendezvényszervezők közötti munkamegosztásnak, a marketingbeli és egyéb együttműködéseknek. Ez a kapcsolatok fennmaradását eredményezheti a támogatás megszűnését követő években is.

4. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – térségi marketing

A térségen belüli szakmai együttműködésekhez kötődő kiadványkészítés és egyéb marketing tevékenységek támogatása, a térség gazdaságának erősítése érdekében. A fejlesztési cél elsősorban a térség minőségi bemutatkozását elősegítő és a térség egészét átfogó programok megvalósulásának támogatása. Az elbírálásnál előnyt élveznek azok az innovatív, eredeti módszerek, amelyek a helyi termék előállítók illetve a turisztikai rendezvények bemutatkozását segítik elő (pl. helyi termék térkép, rendezvénynapló stb.).

4. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A projektek indításától számított harmadik év végére legalább 2 az egész térséget átfogó fejlesztés (pl. kiadvány) valósul meg. A közös fellépés eredményeként a térség versenyképessége erősödik, nő a helyi gazdasági szereplők jövedelmezősége, a térség imázsa pozitívan változik. A közös marketing tevékenységeknek, az egységes megjelenésnek köszönhetően a térség hazai ismertsége növekszik. A megalapozott együttműködések továbbgyűrűző hatásaként a közös tevékenységek más források felhasználásával történő folytatására számítunk

5. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turizmus tervezés

Tanösvények, tematikus utak, és túraútvonalak kialakításának; a helyi természeti és történelmi értékekről, a környezet védelméről szóló tájékoztató kiadványok készítésének, ill. táblák készítésének és elhelyezésének támogatása; a helyi identitás fejlesztése és megőrzése; a környezeti tudatosság erősítése céljából.

5. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A tervezésnek köszönhetően számos tanösvény ill. kiadvány elkészülésére számítunk a projektek indításától számított második év végére. Az információs anyagok megjelenésével a környezettudatosság és az identitástudat erősödésére számítunk a térségben, aminek a projektek indításától számított öt éven belül tovagyűrűző hatásai lehetnek (illegális hulladéklerakók számának csökkenése). A tevékenységek megvalósulásának legfontosabb eredményként, a környezeti és természeti szempontoknak megfelelő gondolkodás mód várhatóan általánossá válik a társadalomban.

6. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - felnőttképzés

Egy megfelelően kiépített felnőttképzési központ kialakítása – régi épület új funkcióval való ellátásával - ill. mobil oktatási segédeszközök, felszerelések beszerzésének támogatása a helyi képzések, előadások infrastrukturális hátterének biztosítása céljából. A támogatás célja az, hogy a lakóhelyhez közel megszervezett képzéseken azok is részt tudjanak venni, akik eddig a közlekedés nehézségei miatt erre képtelenek voltak. A központ kialakításához szükséges azoknak a szervezeteknek az összefogása, amelyek együttműködési megállapodás keretében biztosítani tudják a képzések szervezését, és lebonyolítását.

6. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések eredményeként legalább 5 képzés, 5 előadás, 5 tanácskozás megrendezésére számítunk évente. A létrejött infrastruktúrát legalább 100 ember veszi igénybe a projektek indításától számított második év végére. A fejlesztés hozzájárul a térség humánerőforrás igényének fenntartható, hosszú távú biztosításához.

7. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – helyi termékek minta boltja

A helyi lakosok és a turisták vásárlói igényeit kielégítő mintaboltok létrehozása és működtetése a település frekventált helyein.

7. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

4 mintabolt, üzlethelyiség kialakítása, ahol 1-2 fő női munkaerő alkalmazása mellett lehetőség nyílik a helyi termékek értékesítésére, ezáltal az azok megtermelésében érintett családok jövedelmének növelésére.

8. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – szociális célú közösségi helységek

A hátrányos térségek településein szociális mosókonyhák épületének kialakításával, eszközök beszerzésével, személyzet biztosításával jelentősen javulna egy-egy település addigi szociális helyzete.

8. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

Eszköz- és infrastrukturális feltételek megteremtésével, közös helyi szervezéssel szervezhetővé válna a falvak szociális helyzetének javítása.

9. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - szálláshelyek

A térség természeti és épített, valamint kulturális örökségére épülő falusi turizmushoz kapcsolódó minőségi magán, és az ifjúsági turizmushoz kapcsolódó szálláshelyek bővítésének, korszerűsítésének, a kapcsolódó szolgáltatások bővítésének, fejlesztésének támogatása.

9. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A turisztikai tevékenység ösztönzését elősegítő más intézkedések várható eredményeivel együtt a térségbe kikapcsolódási céllal ellátogatók által eltöltött vendég éjszakák számának 15%-os emelkedése a projekt időszak végére, az ágazatból elérhető jövedelem, a térség más termékei ismertségének, népszerűségének növekedése. A fenntartható fejlődés elősegítése, a helyi értékek megóvása révén a vidéki életminőség javulása.

10. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turisztikai szolgáltatások

A szálláshely és azok kiegészítő szolgáltatásaihoz, de elsősorban a szálláshelyhez nem feltétlenül kötött, a természeti erőforrásokra, adottságokra, közösségi-kulturális és gasztronómiai örökségre, mint vonzerőre épülő minőségi szolgáltatásokhoz szükséges infrastruktúra bővítés, korszerűsítés, fejlesztés.

10. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A turisztikai tevékenység ösztönzését elősegítő más intézkedések várható eredményeivel együtt a térségbe kikapcsolódási céllal ellátogatók által eltöltött vendég éjszakák számának 15%-os emelkedése a projekt időszak végére, az ágazatból elérhető jövedelem, a térség más termékei ismertségének, népszerűségének növekedése. A fenntartható fejlődés elősegítése, a helyi értékek megóvása révén a vidéki életminőség javulása.

11. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok - közúthálózat

A térség úthálózatának azonnali, a helyi gazdasági igényekhez igazodó felújítása. Országos és megyei rendezési tervekben is szereplő, térségfeltáró, illetve zsáktelepülési jellegű megszüntető új utak megtervezése és építése.

11. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A térség megközelíthetőségének jelentős javulása, a gazdasági környezet, ezáltal a gazdasági potenciál javulása, a vidéki életminőség javulása.

12. Szolgáltatásfejlesztési javaslatok – turizmus, marketing

A turisztikai ágazatban érintett szereplők szakmai együttműködése során kidolgozott szakmai program/átfogó marketing stratégia elemeinek (egységes megjelenés és kínálati csomag összeállítása, a vonzerők összehangolt bemutatása, programfüzetek, információs kiadványok, honlapok készítése, kiállításokon való együttes megjelenés, az érintettek részére szakmai és információs napok szervezése, rendezvényturizmus előkészítő tevékenységei stb.) megvalósítása.

12. Szolgáltatásfejlesztési javaslat várható eredménye

A turisztikai tevékenység ösztönzését elősegítő más intézkedések várható eredményeivel együtt a térségbe kikapcsolódási céllal ellátogatók által eltöltött vendég éjszakák számának 15%-os emelkedése a projekt időszak végére, ezáltal az ágazatból elérhető jövedelem, a térség más termékei ismertségének, népszerűségének növekedése.

8. Példák a falufejlesztési javaslatokra és várható hatásaikra

1. Falufejlesztési javaslatok - fecskeházak

A térségi falvakban álló épületek, épületrészek felújításának, lakhatóvá tételének, azaz ún. „fecskeházak” kialakításának támogatása, a fiatalok letelepedésének segítése céljából. A cél elsősorban olyan értelmiségi fiatalok lakáshoz jutásának segítése, akik felvállalják az innovatív kezdeményezések elindítását a térségben. A fecskeházat létrehozó pályázónak vállalnia kell, hogy a lakások létrehozását és üzemeltetését a Fecskeház modell program alapján hajtja végre. Előnyben részesülnek a kisebb támogatási összeget igénylő kérelmezők

1. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztés eredményeképpen, a kialakításra kerülő legalább 4 db „fecskeház” 90%-os kihasználtságára és legalább 8 fiatal letelepedésére számítunk a projektek indításától számított második év végére. A felsőfokú végzettségű fiatalok hozzájárulnak a falvak megújulásához, fennmaradásához. Ezzel a megoldással csökkenthető a népességfogyás, erősíthető a térségi kohézió

2. Falufejlesztési javaslatok - turizmustervezés

Természeti és történelmi látnivalók bemutatását elősegítő, már meglévő útvonal mentén új pihenőhelyek létesítésének (pl. kilátó, pad, asztal, esőbeálló), a meglévők felújításának; a látnivalók közvetlen környezete rehabilitációjának (pl. növénytelepítés, parkosítás, tereprendezés) támogatása; a természeti és történelmi tájkép, valamint az azt alkotó táji elemek kialakítása, állapotának javítása céljából

2. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések következményeképpen a túraútvonalakat használó turisták számának 100%-os emelkedésére, az útvonalakhoz kötődő szervezett túrák számának 50%-os növekedésére számítunk a projekt indításától számított második év végére. A több látnivalót, élményt kínáló útvonalaknak köszönhetően növekednek a térségi idegenforgalmi bevételek, melyekből alapot képezhetnek a fenntartók a fejlesztések állagmegóvására, fejlesztésére, így biztosítva a gazdaságos működést hosszabb távon

3. Falufejlesztési javaslatok - parkosítás

A település környezetét és megjelenését javító kisléptékű infrastrukturális fejlesztések (például védelem alatt nem álló közparkok, pihenőhelyek, sétautak, zöld felületek, látvány és használati térelemek kialakítása, fejlesztése) támogatása; a térségi települések

vonzerejének fokozása, az életminőség növelése, az elvándorlás, valamint a kedvezőtlen gazdasági és társadalmi tendenciák visszafordítása céljából. A fejlesztések hozzájárulhatnak a hátrányos helyzetű települések felzárkóztatásához.

3. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A fejlesztések eredményeképpen a térségben kialakított zöldfelületek számának 30%-os növekedésére számítunk a projektek indításától számított második év végére. A településkép javulása hozzájárul a turisták számának növekedéséhez is, amelynek a projektek indításától számított négy éven belül tovagyűrűző hatásai lehetnek (pl. jövedelmezőbb falusi vendéglátás, új vállalkozások). A helyben foglalkoztatott szak- és betanított munkások közreműködésével megvalósuló infrastruktúra fejlesztések hozzájárulnak a foglalkoztatási szint növeléséhez

4. Falufejlesztési javaslatok – település központ felújítás

A települések hagyományos arculatának visszaállítása faluközpont rekonstrukciókkal, a helyi építészeti értékek megóvása a hagyományos eljárások betartásával, motívumkincs helyreállításával.

4. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A településközpont rehabilitáció megvalósulása, a beruházás megvalósítása során helyi vállalkozók, azok alkalmazottainak (ezen belül kb. 20 többszörösen hátrányos helyzetű munkavállalónak) foglalkoztatása.

5. Falufejlesztési javaslatok - örökségvédelem

A helyi szellemi és tárgyi értékek számbevételével, megőrzésével, helyi védelem alá helyezésével megőrizni, megmenteni a helyi nevezetességeket. A helyi védelem alá helyezett épületekre vonatkozó rendbehozatali és műszaki terv készítése. Az örökölt szellemi és tárgyi értékek megőrzésével olyan turisztikai látványosságok bemutatására kerülhet sor, melyek új bevételi lehetőségeket biztosítanak a településeknek, lakosságnak, közvetlenül hozzájárulunk a falukép javításához, a helyi lakosság életérzésének javulásához, melynek egyik hatása lehet a lakóhelyhez való ragaszkodás, elvándorlás csökkenése.

5. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

Helyi védettség alatt álló épületekből kialakított kulturális bemutatóhely.

6. Falufejlesztési javaslatok – épített és szellemi örökség

A helyi szellemi és tárgyi értékek számbevételével, megőrzésével megőrizni, megmenteni a helyi nevezetességeket. A templomok, parókiák sok településen védelem alatt állnak, ezért is nehéz felújítani, korhű szépségüket megőrizni. Azonban egy település templomának, parókiájának megújulása, egy kicsit a helyi közösség megújulása.

6. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

Megvalósulhat számos templom vagy parókia részleges felújítása, megújítása. A parókia új tartalommal való megtöltése, turisztikai látványossággént is való hasznosítása.

7. Falufejlesztési javaslatok – település szépítés

Feléleszteni az emberek környezettudatos, szépért való munkálkodását, közösségi szellemet vinni egy egy faluszépítésbe. A virágosítás különösen jó érzéssel tölti el a lakost és a látogatót egyaránt. Környezettudatos gondolkodást formáló természet, és környezetvédelmi kiadványok készítése, tájékoztató informáló táblák készítése és elhelyezése, szintén az emberek szépérzékét és elégedettségét növelik.

7. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

Számos településen megvalósuló faluszépítés, virágosítás.

8. Falufejlesztési javaslatok – közös iskolai programok

Térségi szinten, a tanulók iskolák közötti keveredéséből és a más tanárok, más módszerek megismeréséből származó előnyöket is kihasználva alkotó táborok és erdei iskolai jellegű programok, valamint térségi szinten a kreativitást erősítő és bemutató, a térségfejlesztési irányokhoz kapcsolódó vetélkedők, kiállítások szervezése.

8. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A fiatalok kreativitásának erősödése, térség iránti kötődésének fokozódása és emellett a fejlesztés megvalósításához a fiatalok ötleteinek felmérése, azok beépítésével a fejlesztés iránti elkötelezettségük növekedése.

9. Falufejlesztési javaslatok - akadálymentesítés

Az önkormányzati közfeladatok ellátásához kapcsolódó épületeknek a mindenki számára történő hozzáférést biztosító, és a funkcionalitás mellett az energiahatékonyságot is

kiemelten kezelő külső-belső felújításának, korszerűsítésének, a szükséges infrastrukturális fejlesztések elvégzésének támogatása.

9. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

A mindenki számára elérhető közszolgáltatások mennyiségi-minőségi javulásával az életminőség, ezáltal a települések népességmegtartó képességének javulása, az esélyegyenlőség, valamint a korszerűsítéseknek köszönhető energiamegtakarítás révén a környezeti fenntarthatóság biztosítása.

10. Falufejlesztési javaslatok - sport

A non-profit szervezetként tevékenykedő szabadidős-és sportegyesületek (sportegyesületek, horgász egyesületek, vadásztársaságok stb.) eredményes működését elősegítő, már meglévő külső és belső közösségi terek felújításának, bővítésének, korszerűsítésének, a szervezetek tevékenységének megfelelő infrastrukturális fejlesztéseknek a támogatása.

10. Falufejlesztési javaslat várható eredménye

Az érintett szervezetek eredményesebb működése révén a célcsoportok fizikai és mentális egészségi állapotának javulása, a vidéki életminőség javulása, 3 db közösségi tér felújítása, korszerűsítése.

Budapest, 2015. április-május

MAGYARY
PROGRAM

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE